

Јелена М. Стошић

Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Департман за србистику

Центар за црквене студије, Одељење за светосавске студије

e-mail: jelena.stosic@filfak.ni.ac.rs

ПРЕВОД САРАЈЕВСКОГ ПРЕПИСА ЗАКОНОПРАВИЛА СВЕТОГ САВЕ

*(Законоправило Светог Саве: Превод Сарајевског преписа. Добрунска Ријека:
Издавачка кућа Митрополије дабро-босанске „Дабар”, 2019. – 420 + XXV стр.)*

Године 2019, с благословом митрополита дабро-босанског господина Хризостома, издат је превод Сарајевског преписа *Законоправила* Светог Саве. Превод овог значајног правног споменика припремили су братство манастира Добрунска Ријека, проф. др Станка Стјепановић и др Слободан Продић, под редактуром акад. Бранислава Летића и проф. др Зорице Никитовић. Повод за објављивање била су два јубилеја – 800 година Српске православне цркве и 800 година Дабарске епархије.

Књига има укупно 445 страна, од којих је 415 страна посвећено преводу *Законоправила* на савремени српски језик. Уз превод се налазе и два пратећа текста – *Предговор*, који је припремило братство манастира Добрунска Ријека, и *Уз превод*

Законоправила Светог Саве, који су припремили акад. Бранко Летић и проф. др Зорица Никитовић.

У *Предговору* (V–X) сазнајемо податке о значају и месту *Законоправила* Светог Саве као црквеног и грађанског законика у Српској цркви и немањихкој држави, његовом настанку и садржају. Реч је о најзначајнијем правном кодексу, који у себи обједињује црквене и световне законе. Значај *Законоправила* Светог Саве огледа се и у томе што су њиме уређене Српска црква и српска држава, а такође су своје државно устројство на темељима овог законика изградиле и Бугарска и Руска црква, са чиме нас упознају аутори *Предговора*. Можда највише о његовом значају говори чињеница да је до данас сачуван велики број преписа *Законоправила* из различитих периода средњег века, што само указује на чињеницу да је он био у живој употреби у Српској цркви и српском народу: „*Законоправило Светог Саве* је свевремени путоводителј српском народу на његовом путу спасења” (VII).

У овом делу књиге сазнајемо и податке о препису који је овом приликом преведен. Реч је о Сарајевском препису, који се чува у Сарајеву у музеју Старе цркве Светих архангела Михаила и Гаврила, под бројем 222. Рукопису недостају два листа, а садржи укупно 370 листова. Иако се не зна поуздано време настанка Сарајевског преписа, аутори предговора дају преглед досадашњих покушаја датирања овог преписа, који је највероватније настао у последњој трећини XIII, а најкасније у првој трећини XIV века.

Трећи део *Предговора* посвећен је начелима којима су се преводиоци руководили при превођењу Сарајевског преписа *Законоправила*, коме је претходило фототипско издање (2013). Сазнајемо да је реч о првом комплетном преводу овог законика, за који је послужило Сарајевски препис, док су два листа која му недостају преведена са фототипског издања Иловичког преписа, који је најстарији сачуван препис. Преводиоци су се држали следећих начела: разумљивости превода, верности српскословенском извору и настојања да се избегавају туђице, у оној мери у којој је то било могуће остварити. Дају се још неке напомене везане за преводачке поступке којима су решавани проблеми на које су преводиоци наилазили у току рада на превођењу. Оно што је најважније поменути јесте то да превод, како се истиче на крају *Предговора*, „представља плод заједничког рада сарадника из поља богословља, филологије, права” (X), што је, сигурни смо, допринело исправном тумачењу и преводу *Законоправила*.

У другом уводном тексту *Уз превод Законоправила Светог Саве* (XI–XIV) такође се указује на значај превода ове књиге. Истиче се да је основни предуслов превођења био да у њему учествују они који се најбоље разумеју у тематику дела, поред језичких стручњака, чије је познавање српске редакције старословенског језика, уз познаваоце богословске тематике, био главни предуслов да се заврши превод најобимније сачуване књиге у српској рукописној заоставштини. Аутори указују на богатство српскословенског језика, који је, према њиховим речима, у време Светога Саве био формиран језички систем јер је њиме могла да се искаже богата тематика из различитих области, како црквених, тако и световних. Аутори указују на развијену терминологију словенског порекла, при чему истичу да је савремени српски вокабулар био оскуднији у односу на српскословенски језик, а то се нарочито види на основу употребе туђица за појмове који су некада именовани словенским терминима и изразима. Указује се на садржај *Законоправила*, при чему је посебно важна констатација да ова књига не представља само законски акт већ има и књижевну вредност, јер је: „крз различите књижевне жанрове усмјерена на упознавање основа хришћанског живота и вишевековно канонско устројство правосјерне Цркве” (XI). Даље, објашњава се који је био циљ превода – „пренос културолошко-амбијенталног колорита” (XIII). Указује се на разлике између српскословенског језика и савременог српског језика на пољу полисемије, с обзиром на

то да су неке речи у старом језику имале вишеслојну семантичку структуру, коју савремени еквиваленти не покривају или потиру неке од семантичких компоненти важних за разумевање контекста. На тај начин аутори указују на културолошке разлике и разлике у поимању света средњовековних Срба и савременог човека.

Након два уводна текста следи превод *Законоправила*. Текст превода организован је у два ступца, чиме се подражава текст оригинала. Превод садржи 64 поглавља, која су издвојена посебним орнаментима и означена редним бројевима. Називи поглавља су црвене боје, као и поједини иницијали, што такође подражава оригинални текст Сарајевског преписа *Законоправила*. У оквиру превода нису давале никакве напомене, што је добар поступак јер не ремети интегрални текст, већ су одређене напомене, које су у интегралном тексту обележене бројкама у експоненту, дате након превода.

Фототипско издање неког споменика веома је важно за истраживаче, али је намењено уском кругу познавалаца старог језика. Превод неког старог текста, с друге стране, старе рукописе чини доступним широј јавности, чиме се шири круг људи који се њиме могу бавити са различитих аспеката. Ова књига је веома значајан подухват и допринос неговању светосавља, средњовековном праву, култури српског народа и српском језику и књижевности.